

INIMESEÕPETUS

I ÕPPEAINE EESMÄRGID:

õpilane:

1. õpib tundma oma kodu ja kodukohta ning selle sümboolikat;
2. tutvub oma kodukoha eluolu ja loodusega;
3. tutvub erinevate elukutsete ja kodukoha tuntud inimestega;
4. omandab teadmisi rahvuslikest iseärasustest;
5. õpib arvestama kaaslastega;
6. omandab käitumisnormid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
7. mõistab aja väärtust ja oskab planeerida oma aega;
8. mõistab asjade ja raha väärtust ning tulude ja kulude vahelisi seoseid;
9. teab lähema ümbruse ohuallikaid ja oskab tegutseda hädaolukorras;
10. õpib tundma iseennast ja teab, kuidas hoida oma tervist;
11. teab ja oskab kasutada lastele mõeldud teatmeteoseid;
12. omandab iseseisva töö oskusi.

I ÕPPESISU JA – TEGEVUS	II ÕPITULEMUSED
Mina	
Mina. Minu erinevused ja sarnasused teiste inimestega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma väärtust, huvisid ja tegevusi, mida talle meeldib teha; • eristab mehi ja naisi; • nimetab, mille poolest tasarnaneb teistega ja erineb teistest; • väärtustab iseennast ja teisi; • mõistab viisaka käitumise vajalikkust.
Mina ja tervis	
Tervis. Terve ja haige inimene. Ravimid Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport Abi saamise võimalused. Esmaabi	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda; • eristab nakkuslikke ja mittenakkuslikke haigusi; • saab aru, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige ning teab, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; • kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport; • teab, et liikumine, puhkus ja tervislik toitumine on tähtsad seoses tervisliku eluviisiga; • demonstreerib lihtsamaid esmaabivõtteid; • teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.
Mina ja minu pere	
Kodu. Koduarmastus. Kodu traditsioonid Perekond. Erinevad pered	<ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab oma kodu; • jutustab oma pere traditsioonidest; • kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; • väärtustab oma peret;

<p>Vanavanemad ja teised sugulased</p> <p>Pereliikmete tegevus ja rollid. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse ja vastutustunne</p> <p>Vanemate ja teiste inimeste töö</p> <p>Koduümbus. Naabrid ja naabruskond</p> <p>Võõras ümbus ja võõraga kaasaminek</p> <p>Ohud kodus ja koduümbruses</p>	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab lähemaid sugulussuhteid; • kirjeldab pereliikmete erinevaid rolle kodus; • kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; • väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres; • teab oma kohustusi peres; • teab inimeste erinevaid töid ja töökohti; • oskab tänaval käituda ning ületada sõiduteed ohutult; • kirjeldab ohtlikke olukordi ning seda, kuidas seal käituda; • kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti.
<p>Mina: aeg ja asjad</p>	
<p>Aeg. Aja planeerimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus</p> <p>Minu oma, tema oma, meie oma.</p> <p>Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • eristab aja kulgu ja seisu; • planeerib oma päevakava; • kirjeldab, kuidas sisustada vaba aega; • väärtustab tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; • oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; • selgitab asjade väärtust; • väärtustab ausust asjade jagamisel.
<p>Mina ja kodumaa</p>	
<p>Eesti – minu kodumaa. Kodukoht</p> <p>Rahvakalendri tähtpäevad</p> <p>Eesti rikkus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi; • oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti; • leiab Euroopa kaardilt Eesti. Ja leiab kodukoha Eesti kaardilt; • tunneb ära kodukoha sümboolika; • nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku; • kirjeldab mardi- ja kadripäeva, jõulude ning lihavõttepühade rahvakombeid; • väärtustab Eestit, oma kodumaad.

II Lõiming

Inimeseõpetust võiks lõimida teiste õppeainetega järgmiste põhiliste teemade

kaupa:

- 1) eesti keel: suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus; jutustamine, kirjeldamine, lünktekst
- 2) matemaatika: ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine;
- 3) loodusõpetus: inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart – maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, minu kodumaa Eesti, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis;
- 4) kunstiained: eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud, kodukoha kauniste paikade või tuntud inimeste joonistamine; rahvuslikud sümbolid ja mustrid, rahvalaulud ja regivärsid,
- 5) tehnoloogiaõpetus: laua katmine, kaunistamine ja koristamine, isiklik hügieen, tervislik toiduvalik, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid; oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine.
- 6) võõrkeel: mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti.
- 7) kehaline kasvatus: kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, hügieenireeglid sportides, ilmastikule vastav riietus, ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel, ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevaid liikumisviise kasutades, keha puhtus, liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele, liikumismängud, sõbralik ja kaaslaste toetav suhtumine, Eesti sportlased ning Eesti traditsioonilised laulumängud ja pärimustantsud.

III LÄBIVAD TEEMAD

- 1) **keskkond ja jätkusuutlik areng** –õpilase kujunemine ja arendamine isiksuseks, ta
  - on sotsiaalselt aktiivne: on avatud suhtleja, sõbralik, abivalmis ja lugupidav
  - hoiab ja kaitseb vastutustundlikult ja keskkonnateadlikult keskkonda, lähedasi inimesi, väärtustab oma elu- ja õpikeskkonda, suhtub säästlikult olemasolevatesse ressursidesse
  - väärtustab jätkusuutlikkust - teadvustab, et see, mida täna teeb, on suurepäraseks platvormiks tulevastele mõisakooli õpilastele ja tervele kogukonnale
  - leiab lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele: toetab oma tegevusega säästvalt ja otstarbekalt mõisakooli ja kogukonna arengut
  - tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas: oskab kasutada IT lahendusi oma tegevustest lähtuvalt otstarbekalt ja kasulikult oma tegevuse huvides
Tegevused: õppekäik kooli ümbrusega tutvumiseks(liikluskorraldus), Mis ametid on koolis- õppekäik koolis, osalemine heategevuslaadal
- 2) **kultuuriline identiteet** – õpilane kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes
  - kujuneb kultuuriteadlikuks inimeseks: väärtustab Eesti mõisa lugu, tunneb mõisatraditsioone ning oskab neid lõimida tänapäeva eluga (käitumine, toidud, muusika jne), mõistab mõisa kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana,
  - mõistab mõisa kultuuride muutumist ajaloo vältel, selle sobitamist tänapäeva
  - teab kultuuride mitmekesisusest, hindab erinevate rahvaste pärimuskultuuri (mõis ja talurahvas), oskab giidina oma mõisat tutvustada
  - on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis
Tegevused: õppekäik Vabaõhumuuseumisse
- 4) **väärtused ja kõlblus** – õpilase kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes

- tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning läbi mõisakasvatuse kujundab oma käitumispõhimõtted
- järgib ja peab kinni üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid koolis ja väljaspool kooli, hindab ja täidab kooli kodukorra kokkuleppeid, on lugupidava ja austav kõikide oma partneritega
- ei jää ükskõikseks väärtuste ja kõlbluspõhimõtete eiramise puhul ja vajadusel sekkub oma võimaluste piires situatsioonidesse
- Toetub oma tegevuses kultuurilistele traditsioonidele (talgud, teemapäevad jm) ja arengusuundadele, aidates kaasa kogukonna traditsioonide hoidmisele ja kujundamisele.
Tegevused: paaristööd, õppekäik kauplusesse, Nukuteatri külastused, Viikingite valduste külastus

IV Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamisel, pakkudes võimalusi enesehindamiseks.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Aineteadmiste ja -oskuste ning hoiakute hindamine võib kanda nii kujundava kui ka kokkuvõtva hindamise ülesandeid, kusjuures põhirõhk on kujundaval hindamisel.

Õpitulemuste hindamisevormid on mitmekesised, sisaldades suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid. Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja omavahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioon;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioon;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

3.KLASS

Õppeaine ajaline maht

3. klassis on inimeseõpetust 1 tund nädalas, s.o 35 tundi õppeaastas.

Aine õpetamise eesmärgid

Inimeseõpetuse õpetamisega 3. klassis taotletakse, et õpilane:

1. õpib tundma ja teadvustama oma mina, oskab anda hinnangut oma tegevusele;
2. märkab enda mina kõrval ka teist isiksust ning oskab temaga arvestada, peab kinni kokkulepetest, vastutab oma tegude eest, on valmis suhtlema;
3. õpib tundma ja järgib üldkehtivaid käitumisnorme- ja reegleid, tuleb oma emotsioonidega toime kaaslasi häirimata;
4. õpib tundma oma keha ja oskab selle eest hoolitseda;
5. oskab hoida puhtust ja korda;
6. teab mis on hea ja halb ning oskab õigesti käituda;
7. õpib probleeme ja olukordi hindama teiste inimeste seisukohalt, aktsepteerib inimeste erinevusi, on tolerantne;
8. tunneb huvi oma töö vastu ja suudab vastutada;
9. õpib oma tegevusi planeerima;
10. eristab fantaasiat tõelisusest;
11. õpib tundma oma kodu, kodupaika, Eestimaad ja Eesti riigi sümboleid;
12. hoiab ja mõistab oma maa ja rahva kultuuri, õpib tundma kodukoha ja Eesti riigi tuntud inimesi;
13. teab meie naaberriike;
14. hakkab väärtustama perekonda, kodu ja kodumaad;

ÕPPESISU JA –TEGEVUS	ÕPITULEMUSED
Mina	
Mina. Mina ja endasse suhtumine. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus Lapse õigused ja kohustused	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust. Võrdleb oma väärtust, huve ja tugevusi kaasõpilaste omadega; • väärtustab inimese õigust olla erinev; • nimetab enda õigusi ja kohustusi; • teab, et õigustega kaasnevad kohustused.
Mina ja tervis	
Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab vaimset ja füüsilist tervist; • kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine; • väärtustab tervislikku eluviisi; • kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda tegevusest, mis kahjustab tema tervist; • nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral.
Mina ja meie	
Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine.	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab inimese eluks vajalikke olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega; • kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi;

<p>Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandamine</p> <p>Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest</p> <p>Minu hea ja halb käitumine. Südametunnistus.</p> <p>Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed. Vastutus. Liiklusreeglid</p> <p>Mäng ja töö. Õppimine.</p> <p>Kohustetunne ja vastutus.</p> <p>Meeskonnatöö. Tööjaotus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • väärtustab sõprust; • väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist; • väärtustab leppimise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes; • nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ning leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks; • teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivaldalla korral; • mõistab, et kiusamine on mitteaktsepteeritud käitumine; • demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest; • eristab enda head ja halba käitumist; • kirjeldab oma sõnadega, mida tähendab vastustundlikkus ja südametunnistus; • nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust; • kirjeldab oma käitumise tagajärgi ja annab neile hinnangu; • teab liikluseeskirja, mis tagab tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda turvaliselt liikluses; • eristab tööd ja mängu; • selgitab enda õppimise eesmärgid ja toob näiteid, kuidas aitab õppimine igapäevaelus paremini hakkama saada; • teab tegureid, mis soodustavad või takistavad keskendumist õppimise ajal, ning kirjeldab oma tegevuse planeerimist nädalas, väärtustades vastutust; • väärtustab lubadustest kinnipidamist ja vastutust; • teab, kuidas olla hea kaaslane ning kuidas teha koostööd.
<p>Mina: teave ja asjad</p>	
<p>Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju: Turvaline käitumine meediakeskkonnas</p> <p>Raha. Raha teenimine, kulutamine, laenamine. Vastutus. Oma kulutuste planeerimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevate meeltega tajutavaid teabeallikaid; • selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid; • teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning seda, et raha teenitakse tööga; • mõistab oma vastutust asjade hoidmise ja laenamise eest; • selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine; • kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.

Mina ja kodumaa	
Küla, vald, linn, maakond Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid Eesti vabariigi ja kodukoha sümbolid Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab skeemi järgi haldusüksuste seoseid oma kodukohas; • leiab Euroopa kaardilt Eesti ja tema naaberriigid; • nimetab Eesti rahvuslikke ja riiklikke sümboleid; • kirjeldab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid; • väärtustab oma kodumaad.

ÕPITULEMUSED I KOOLIASTME LÕPUKS

3. klassi lõpetaja:

1. teab, mis on perekond, kodu, kodukoht, kodumaa, riik;
2. tunneb Eesti riigi sümboleid, riigipühi ja lähemaid naaberriike;
3. teab kodukoha ja Eesti riigi tuntumaid inimesi;
4. teab kõlbelise käitumise norme ja käitumisreegleid;
5. teab, mis on kohuse- ja vastutustunne, ausus, õiglus, vabadus, vägivald;
6. oskab tavaolukorras suhelda ja käituda, teha koostööd ning teistega arvestada;
7. oskab anda hinnangut oma tegevusele;
8. teab, et inimesed ja eri rahvaste arvamused, hinnangud, väärtused ja tavad võivad olla erinevad;
9. mõistab oma õigust jääda eriarvamusele ja keelduda ühistegevusest, kui see on ennastkahjustava iseloomuga;
10. teab, mis on ennastkahjustav käitumine;
11. teab, mida tähendab tervis, kuidas olla terve ja vältida traumasid;
12. oskab hinnata tervise väärtust, pidada puhtust;
13. oskab ohuolukorras abi kutsuda;
14. teab oma lähima ümbruse põhilisi ohuallikaid;
15. oskab hinnata aja, asjade ja raha väärtust;
16. mõistab mis on minu, mis meie, mis teiste oma;
17. oskab planeerida oma aega ja tegevusi, koostada päevaplaani;
18. oskab liigelda tänaval;
19. oskab leida vajalikku infot erinevatest teabeallikatest.

Kasutatav õppekirjandus

- IN. 3. klassi inimeseõpetuse õpik. E. Kulderknup, R. Kippak, A. Kloren, K. Peetris. Koolibri, 2012.
- IN. 3. klassi inimeseõpetuse töövihik. E. Kulderknup, R. Kippak, A. Kloren, K. Peetris. Koolibri, 2012.
- eIN3. CD. Koolibri, 2012.

INIMESE- JA ÜHISKONNAÕPETUSE AINEKAVA

4.KLASS

Õppeaine ajaline maht

4. klassis on inimeseõpetust 1 tund nädalas, s.o 35 tundi õppeaastas.

Eesmärgid:

Ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. Tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada
2. Oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest
3. Õpib tundma inimese ja ühiskonna vastastikuseid suhteid
4. Õpib tundma Eesti Vabariigi riiklik-poliitilist korraldust ning selle toimimist
5. Omandab majandusliku mõtlemise aluseid, oskuse toimida turumajanduse tingimustes;
6. Teadvustab seaduste vajalikkuse inimeste ühiselu ja tegevuse korraldamisel ning nende täitmise tähtsuse;
7. Teadvustab õiguste ja kohustuste vastastikuse seose ning vastutustunde vajalikkuse;
8. Omandab ühiskonna-alase kriitilise mõtlemise ja analüüsisioskuse alused;
9. Omandab ainealase terminoloogia ning oskuse sellega opereerida;
10. Suudab end määratleda eakohaselt ühiskonnaliikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust korraldades lähtutakse õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja läbivate teemadega.

Rakendatakse nüüdisaegseid info-ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja IKT-vahendeid. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, ühistegevus ja vabatahtlik töö. Infootsing teabeallikatest, töölehtede täitmine, klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine. Olulisel kohal on õppekäigud.

KÄSITLETAVAD TEEMAD

I .SOTSIAALSED SUHTED

.Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus.

Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Eesti naaberriigid. Euroopa riigid.

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja –algatus; koostöö.

Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused.

II DEMOKRAATIA

1. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine.

Rahva osalemine ühiskonna valitsemises. Riigikogu. Vabariigi Valitsus. Vabariigi President. Kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused(õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärlikusele jne)

2. Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas.

Kooli sisekord (kodukord). Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises.

Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne)

III TÖÖ JA TARBIMINE

Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.

IV MEEDIA JA TEAVE

Raamatukogu. Internet. Ajalehed, ajakirjad. Raadio, televisioon.

ÕPITULEMUSED

4.klassi lõpetaja:

1. Teab, kellest koosneb ühiskond ja mõistab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuse poolest;
2. On salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks.
3. Teab, mis on seadused ja miks neid tuleb täita
4. Nimetab ja austab inimõigusi
5. Teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid.
6. Teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida
7. Tunneb interneti võimalusi, kasutamise ohtusid.

Läbivad teemad

1. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.
2. Läbiva teemaga „Keskkond ja jätkusuutlik areng” toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
3. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.
4. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist
5. kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

6. Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
7. Läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon” toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
8. Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt,
9. emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
10. Läbiva teemaga „Väärtused ja kõlblus” taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õppesisu

ÜLDTEEMAD	ALATEEMAD	ÕPPEVORMID JA MEETODID
Kool enne meid	Õppimine, kool, koolikohustus, külakool, lugemisoskuse sundus, koolitunnistus, õigus saada haridust, haridus kui väärtus	Ühisarutelu, viktoriin, direktori külaskäik
Kool tänapäeval	Kooli ruumid, personal, raamatukogu kui infokeskus, teave kui väärtus, arvuti kui teabeallikas ja -kandja, andmebaaside turvalisus, eeldused edukaks õppimiseks	Ühisarutelu, õppekäik raamatukokku
Reeglid koolis	Kord, kuuletumine, kooli kodukord, ohutus, toimimine ohu korral, võimalikud ohud koolis, õpilase õigused ja kohustused, õiguste ja kohustuste tasakaal, võrdõiguslikkus	Ühisarutelu, rühmatöö, analüüs
Õppimine ja õpikeskkond	Õpimotivatsioon, õppetegevused,	Ühisarutelu, õpilaste eneseanalüüs.

	õppimineõppevormid, õpитеhnikad, õpistiilid), toetav keskkond (õppevahendid), õpilase turvalisus, haridus kui väärtus.	
Koolivägivald	Tõrjumine, kiusamise vormid, tegurid, mis segavad turvalist õpikeskkonda, sekkumine, abi ja abitus, hirmu, jõuetusemõju isiksuse arengule, alaväärsustunne, võimusuhted klassis, grupis, kirjutatud ja kirjutamata seadused, sallimatus erineva suhtes	Ühisarutelu, rühmatöö
Haritud inimene	Haridus ja haritus, teadmiste rakendamine, erinevad kirjaoskused, haridus kui kultuuri osa, erinevad identiteedid, õpime erinevast, haridus kui väärtus	Ühisarutelu, rühmatöö
Mina ja minu nimi	Nimed ja nimetused, sünnitunnistus, elanike register, isikutunnistused kui dokumendid, sõbralikud hüüdnimed, nime valik ja tähendus	Ühisarutelu, paaristöö
Minu igapäevane elu	Minu rollid päeva jooksul, tööjaotus perekonnas, minu vastutusala, igapäevased tegevused, tegevuse valik ja kaasnev vastutus, identiteetide hierarhia, kuuluvus kellegi hulka, ühistegevus, rollikonfliktid, aja planeerimine, täpsus, aeg kui väärtus, töö ja puhkuse tasakaal, jõukohane	Ühisarutelu rollimäng, õpilaste eneseanalüüs

	koormus, saavutus, sõnapidamine ja sõprus	
Mina olen tähtis	Adekvaatne enesehinnang, oskus ebaeduga toime tulla, mina teadvustamine, adekvaatne minapilt, oskus võrrelda, arengu eesmärgid, emotsionaalne areng, emotsioonid ja käitumine, emotsioonide väljendusoskus, empaatia, tujud, enesekontroll ja enesepiiramine, konformsus ja sõltumatus.	Ühisarutelu, õpilaste eneseanalüüs.
Lapse õigused	Rahv.vah. organisatsioonid, laps ja seadused, oskus leida abi, kaitse ahistamise eest, toetav kasvukeskkond, laste töö, turvalisus, oskus analüüsida oma elukeskkonda	Ühisarutelu, rühmatöö
Kõik on tähtsad (arvestav käitumine)	Kokkulepped ja kohusetunne, teistega arvestamine, hoolivus, ühishüved, nende hoidmine, ohutus, hool ja hooletus, keskkonnahoid, turvalise keskkonna tähendus ja väärtus, puhas vesi.	Ühisarutelu, paaristöö Katsed – vee filtreerimine
Sallivus ja võrdõiguslikkus	Eneseväärikus, õigus olla erinev, kohustus ollasalliv, diskrimineerimine, ebaõigluse, alavääristamise, kiusamise jms sallimatus, erivajadustega inimesed, mitmekultuurilised ühiskonnad, lugupidamine ja lugupidamatus	Ühisarutelu, rühmatöö

Konflikt	Õigus ma arvamusele ja eriarvamusele, põhjendatud arvamus, ühised ja erinevad huvid, vastuolu, läbirääkimised, kompromiss, konflikti külmutamine, selle tagajärjed, sisevastuolud ja nende lahendamine, tülid ja arusaamatused, kriitika talumine	Ühisarutelu, paaristöö, rollimäng, õpilaste eneseanalüüs
Solidaarsus	Üksikisik ja kollektiiv, ühistegevus kui identiteedi looja, meeskonnatöö, rollid ja vastutus, kaaslaste tunnustamine ja toetamine, oskus tulla toime ebaeduga, toetamise vormid, omaksvõetud väärtushinnangud, sõprus	Ühisarutelu, rühmatöö
Mis on ühiskond?	Inimkond, ühiskond, ühiskonna struktuur, sotsiaalsete gruppide eripära, inimeste omavaheline seotus ja sõltuvus, ühtekuuluvustunne, suhtlemise vormid ja viisid, Meedia, suhtlemine ja keelteoskus, inimeste liikuvus, lojaalsus	Rühmatöö, ühisarutelu, analüüs
Linn ja küla	Ühiskonna struktuuri muutumine, tootmine ja kaubandus, tööhõive ja inimeste liikumine, elukoht, kodukoht, elukeskkonna muutumine, Eesti asustus, Eesti geograafiline omapära, kodumaa, linna- ja maaelu	Ühisarutelu, rühmatöö, õpilaste eneseanalüüs,

	head ja vead, kodukoha eripära, KOV-ülesanded.	
Rahvas, rahvus, rass	Elanikkond kui rahvas, kodanikud ja mittekodanikud, etnilised grupid, nende eripärad, keel, kultuur ja asuala, mitmekultuurilised tendentsid rahvastiku arengus, inimeste välised erinevused, võrdõiguslikkus	Ühisarutelu, rühmatöö
Riik	Riik kui ühiskonnaelu korraldusvorm, demokraatia, riigi ja sümboolika seos ja tähendus, kodakondsus, kodanike õigused ja kohustused, lugupidamine oma riigi vastu, hoolivus oma riigist, riigiidentiteet, Eesti teiste riikide hulgas, avalik võim.	
Erinevad riigikorrad	Eesti kui demokraatlik vabariik, parlament, valitsus, vastastikune respekt riikide ja inimeste vahel, monarhia, riigipea, riigi esindamine, valimisõigus ja kohustus.	Rühmatöö
Isikuvabadused ja inimõigused	Inimõigused, võrdse kohtlemise printsiip, seaduskuulekus, avalik kord, viisakus, võimu kuritarvitamine, lapse õiguste konventsiooni üldkehtivus, rahvusvahelised kokkulepped	Ühisarutelu, paaristöö, õpimapp
Terve ühiskond	Ühiskonna jätkusuutlikkus, aktiivne eluhoiak, terve	Ühisarutelu, rühmatöö

	elukeskkond, füüsiline ja vaimne tervis, väärtused ja ressursid	
Terve keha	Vaimne ja füüsiline tegevus, tervisesport ja võistlussport, töö ja puhkuse tasakaal, oskus leida abi, head ja halvad harjumused	Ühisarutelu, paaristöö, võimalusel külaline
Tervislik toitumine	Tervislik ja ebatervislik toit, toit ja toitained, hommikusöögi tähtsus, eestimaise toidu eelistamine, rahvustoidud, lauakombed	Ühisarutelu, uurimustöö, eneseanalüüs
Haiguste vältimine ja ravi	Tervis kui väärtus, hügieen, karastamine, esmaabi, arstiabi, levinumad ravimtaimed, käitumine õnnetusjuhtumite korral	Ühisarutelu, eneseanalüüs, külaline

Õpitulemused:

1. Oskab tegutseda koos
2. Teab oma õigusi ja kohustusi
3. Oskab hinnata kaaslaste saavutusi
4. Teab, kuidas hoida oma tervist.
5. Teab, missugused erinevad riigikorrad eksisteerivad tänapäeval

Kasutatav õppekirjandus

- Inimene ja ühiskond. Õpik II kooliastmele, I osa. J. Allik, A. Aavik, T. Aavik jt. Avita, AS BIT 2011.
- Inimene ja ühiskond. Töövihik II kooliastmele, I osa. M. Hallik, J. Allik, M. Paaver. Avita, AS BIT 2012.
- Inimene ja ühiskond. Kontrolltööd II kooliastmele, I osa. M. Hallik, U. Lepplaan. Avita, AS BIT 2012.

5.KLASS- TERVIS

Õppeaine ajaline maht

5. klassis on inimeseõpetust 1 tund nädalas, s.o 35 tundi õppeaastas.

1. Tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;
- 2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid: kehakaalu ja kehapikkust, kehatemperatuuri, pulsisagedust ning enesetunnet;
- 3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 4) eristab põhilisi organismi reaktsioone stressi korral ning kirjeldab nendega toimetuleku võimalusi;
- 5) väärtustab oma tervist.

Õppesisu Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.

2. Tervislik eluviis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
- 2) koostab endale tervisliku toidumenüü ja analüüsib seda, lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest;
- 3) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;
- 4) selgitab, kuidas on toitumine seotud tervisega;
- 5) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
- 6) oskab hinnata oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;
- 7) hindab ja oskab planeerida kehalise aktiivsuse piisavust oma igapäevategevuses;
- 8) väärtustab tervislikku eluviisi.

Õppesisu Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid.

Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.

3. Murdeiga ja kehalised muutused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- 2) aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;
- 3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel oma arengutempo;
- 4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

Õppesisu Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.

4. Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
- 2) selgitab, miks liikluseeskiri on kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;
- 3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning kuidas abi kutsuda;
- 4) nimetab meediast tulenevaid riske oma käitumisele ja suhetele;
- 5) suheldes meedia vahendusel, mõistab vahendatud suhtlemise olemust ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- 6) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist;
- 7) demonstreerib õpituatsioonid, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ja teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;
- 8) kirjeldab tubaka ja alkoholi tarbimise kahjulikku mõju inimese organismile;
- 9) väärtustab mitmekesisest positiivset ja tervislikku elu uimastiteta.

Õppesisu

Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervisele ja ohukäitumise alaseid valikuid tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud olukordades. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.

5. Haigused ja esmaabi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;
- 2) selgitab ja toob näiteid, kuidas haigusi ravitakse meditsiiniliste ja rahvameditsiini vahenditega;
- 3) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;
- 4) kirjeldab, kuidas ennast ja teisi inimesi abistada õnnetusjuhtumi korral;
- 5) teab, kuidas toimida turvaliselt ohuolukorras ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik ja päikesepiste);
- 6) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid praktikas kasutada;
- 7) väärtustab enda ja teiste inimeste elu.

Õppesisu Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

6. Keskkond ja tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;
- 2) eristab tegureid, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks või mitteturvaliseks ja tervist kahjustavaks;
- 3) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

Õppesisu Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana

6.KLASS- SUHTLEMINE

1. Mina ja suhtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades positiivseid jooni ja omadusi;
- 2) mõistab, mis mõjutab enesehinnangut ning kuidas see kujuneb;
- 3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli, saades hakkama vihaga ja teiste emotsioonidega;
- 4) oskab selgitada ja põhjendada oma väärtusi seoses eneseanalüüsiga.

Õppesisu Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.

2. Suhtlemine teistega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära enda ja teiste inimeste põhilised vajadused ning teadvustab neid;
- 2) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;
- 3) eristab verbaalset ja mitteverbaalset suhtlemist;
- 4) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;
- 5) demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise võtteid;
- 6) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele;
- 7) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid;
- 8) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele igapäevaelus ja toob selle kohta näiteid;
- 9) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;
- 10) teab, et „ei” ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning oskab partnerit arvestavalt öelda „ei” ennast ja teisi kahjustava käitumise korral ning aktsepteerib partneri „ei” ütlemist ennast ja teisi kahjustava käitumise korral;
- 11) väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

Õppesisu: Minu ja teiste vajadused. Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. „Ei” ütlemine seoses ennast ja teisi kahjustava käitumisega.

3. Suhted teistega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;
- 2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;
- 3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;
- 4) eristab inimeste erinevaid rolle suhetes ning nende muutuvat iseloomu;
- 5) tähtsustab oskust panna end teise inimese olukorda ja mõista tema tundeid ning väärtustab empaatilist suhtlemist;
- 6) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;
- 7) mõistab isikuseärasusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

Õppesisu Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhtes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed.

4. Konfliktid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktsepteerib konflikte kui osa elust;
- 2) teab, eristab ja kirjeldab efektiivseid ning mitteefektiivseid konflikti lahendamise viise;
- 3) kasutab õpituatsioonis konflikte lahendades tõhuseid viise ning väärtustab neid.

Õppesisu Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.

5. Otsustamine ja probleemilahendus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab õpituatsioonis otsuseid langetades leida erinevaid lahendusviise;
- 2) kirjeldab otsustades erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid;
- 3) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;

Õppesisu Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel.

6. Positiivne mõtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi;
- 2) väärtustab positiivset mõtlemist.

Õppesisu Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.